

Ringmærkningens historie på Færøerne

JENS-KJELD JENSEN og BERGUR OLSEN

(With a summary in English: Bird ringing in the Faeroes)

Den kendte færøske ornitolog Mikkjal Dánjalsson á Ryggi foretog i 1923 de første færøske ringmærkninger (Ryggi 1931, Johansen 1964). I perioden 1923-1927 ringmærkede han for lærer Holger Pedersen (senere H. Munk) i Frederikssund med nogle af de ringe, som Pedersen havde "arvet" fra H. C. C. Mortensen – ringmærkningens opfinder – samt ringe, Pedersen selv havde fremstillet (H. Pedersen in litt.). Mikkjal á Ryggi ringmærkede 965 fugle, hvoraf 51 blev genmeldt (Ryggi 1931). Halvdelen var Sildemåger *Larus fuscus*, og 14 udenlandske genmeldinger gav allerede den gang et godt billede af Sildemågens træk langs Vesteuropas kyster helt ned til Portugal. To genmeldinger af Strandskade *Haematopus ostralegus*, én fra Irland og én fra Frankrig, gav også et fingerpeg om denne arts trækforhold. Syv Lunder *Fratercula arctica* blev alle genmeldt fra Færøerne, men to af numrene var ulæselige på grund af slitage allerede efter 5 og 6 år, så man blev hurtigt klar over aluminiumsringenes begrænsning.

I 1931 og 1933 ringmærkede B. Thorup 151 fugle på Færøerne, og dette var første gang, Zoologisk Museums ringe blev brugt her. Thorup mærkede bl.a. 23 Suleunger *Sula bassana*, og en af disse blev skudt ved Greve Strand i Danmark i 1939. En af Thorups Almindelige Kjoer *Stercorarius parasiticus*, ringmærket som redeunge i 1931, blev skudt på Island i 1933. Selv om der senere er blevet mærket over 600 Almindelige Kjoer, er der til dato kun tre andre genmeldinger fra udlandet. Man kan godt undre sig over den store genmeldingsprocent, der var på de gamle ringe, og over hvor hurtigt de kom til den rigtige adresse. Det tyder på en stor interesse for ringene. En ring fra en Gråand *Anas platyrhynchos*, der blev mærket i Wigtownshire i 1921 og genmeldt fra Færøerne i 1951, har dog nok ligget i skuffen nogle år, før den blev indleveret.

Færøerne var med i de allerførste undersøgelser

af den Almindelige Skråpes *Puffinus puffinus* evner til at finde hjem til reden igen efter at være fanget på reden og flyttet langt væk. Disse forsøg blev startet af David Lack og R. M. Lockley i 1936 med fugle taget på Skokholm i Wales (Lockley 1942, Brooke 1990). I 1937 slap Lockley en skråpe løs syd for Færøerne og den anden i Tórshavn, og desuden tog han en skråpe med tilbage fra Koltur. Denne blev sluppet løs den 8. juli i Firth of Forth og fundet igen på Koltur en måned senere, den 9. august (Witherby 1937, Lockley 1942).

Den anden verdenskrig

Under anden verdenskrig, hvor Færøerne var besat af britiske tropper, blev der mærket med ringe fra London. Den engelske ornitolog Kenneth Williamson, som var officer i de styrker, der lå omkring Tórshavn, var drivkraften i disse mærkninger (Ferdinand 1947, Williamson 1948). Den britiske ringmærkningscentral har desværre ikke nogen samlet oversigt over de fugle, der blev ringmærket på Færøerne i krigsårene, men ud fra genmeldingerne skønnes det, at der blev mærket omkring et tusind fugle, især Strandskade- og mågeunger. Genmeldingerne af disse fugle gav yderligere oplysninger om Strandskadernes overvintringsområde med 5 genmeldinger fra Irland, én fra Skotland og én fra England. Formodningerne om Sildemågens træk blev bestyrket med én genmelding fra Wales og én fra Spanien. Man fik også et godt indtryk af de unge Riders *Rissa tridactyla* spredning med én genmelding fra Newfoundland og én fra Norge. De to eneste genmeldinger af Hjejle *Pluvialis apricaria* stammer også fra denne periode; den ene blev fundet i Irland og den anden i Spanien. Williamson mærkede også nogle Suleunger og fik folk på Mykines til at fortsætte sulemærkningerne i 1942-45 (Williamson 1948); dette gav nye oplysninger om Sulemnes træk med én genmelding fra Frankrig og én fra Marokko.

Efterkrigstiden

I 1946 var Lorenz Ferdinand på Færøerne (Ferdinand 1947) og kom under sit besøg i kontakt med en ung fugleinteresseret ved navn Elias (Liggjas) Eliassen fra Mikladalur på Kalsoy (Preuss 1996). Ferdinand overlod ham diverse ringe, og Liggjas Eliassen har lige siden mærket fugle (han er den, der har mærket længst med danske ringe). Det er blevet til i alt ca 4000, især måge- og Strandskadeunger, men også en del Havterne *Sterna paradisaea* og Små Stormsvale *Hydrobates pelagicus*. De udenlandske gennemmeldinger af hans måger og Strandskader har yderligere bekræftet disse arters trækforhold. Lorenz Ferdinand (pers. medd.) inspirerede også andre færingere, som i løbet af de næste par år ringmærkede ca 500 fugle, men det ebbede hurtigt ud igen. Siden har der været mange andre udenlandske ringmærkere på besøg, men der gik lang tid, inden der kom flere lokale ringmærkere til. Det har muligvis været medvirken, at mange af de ringmærkningsinteressante fugle spises og dermed har en salgsværdi. Dette viste sig, da Færøernes Fiskerilaboratorium sidst i 1960'erne startede et ringmærkningsprojekt med Lomvie *Uria aalge*, hvor der blev betalt fuld dagspris for hver fugl, der blev ringmærket.

Udenlandske ringmærkningsgrupper på Færøerne

To udenlandske ringmærkningsgrupper har gjort et stort arbejde på Færøerne. Brathay Explorations Group mærkede i 1968 (Mawby 1968), 1970 og 1980, i alt 6113 fugle, bl.a. 1881 Store Stormsvale *Oceanodroma leucorhoa* i 1968, hvilket er det eneste år, hvor der er mærket et større antal af denne art. Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe har arbejdet på Færøerne hvert år siden 1983 (undt. 1984; Mardal 1998) og har især mærket Lille Stormsvale, Lille Regnspove *Numenius phaeopus* og Almindelig Kjøve. I alt er det blevet til 7074 fugle fordelt på 43 arter (W. Mardal in litt.). Af Lille Stormsvale har gruppen ringmærket 3792 og aflæst 135, hvoraf mange kom fra udlandet. Næsten alle mærkninger af Lille Regnspove er foretaget af Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe, men det har kun givet én gennemmelding uden for Færøerne, i Guinea-Bissau i Vestafrika. To Almindelige Kjøver er blevet genmeldt fra udlandet, begge fra Sydafrika. Gruppen har også aflæst verdens ældste ringmærkede Alm. Kjøve (mindst 21 år) foruden en 24 år gammel Havterne.

Nyere færøsk ringmærkning

I dag er der 4 A- og 7 B-ringmærkere bosiddende på Færøerne. Disse er ved at blive organiseret i en

gruppe, så aktiviteterne kan koordineres bedre. Aktiviteten er ikke stor, men ret konstant. En del fugle bliver mærket mere tilfældigt, fordi de er forholdsvis nemme at få fat i, men der bliver også arbejdet med mindre projekter.

Lille Stormsvale er den art, der mærkes flest af. Allerede i 1946 ringmærkede Lorenz Ferdinand nogle stykker på Mykineshólmur, bl.a. ved at grave dem ud af deres huler (Ferdinand 1947). Fangstmetoden blev senere betydelig mere effektiv ved brug af spejlnet om natten, når fuglene kommer ind i kolonierne. Senere blev metoden yderligere forbedret med afspilning af lokkelyde ved nettene. Med denne metode kan man endog lokke fugle til, selv om der ingen koloni er i nærheden (især ikke-ynglende fugle). I 1987 startede Jens-Kjeld Jensen i samarbejde med Antony R. Martin fra Cambridge i England en storstilet ringmærkning af Lille Stormsvale på Nólsoy med denne metode, bl.a. for at finde ud af fuglenes bestandsstørrelse og vandringer (Jensen & Fritze 1991). Hidtil er 28430 Små Stormsvale blevet mærket og flere udenlandske ringe blev aflæst, samtidig med at ganske mange af de færøske ringe er blevet aflæst i udlandet. Endnu foreligger der ikke noget samlet resultat, men kolonien på Nólsoy formodes at være verdens største med over hundrede tusinde ynglepar, og unge stormsvale har vist sig at færdes over meget store områder. F.eks. blev en Lille Stormsvale 11. august 1988 aflæst på Nólsoy 24 timer efter at den var mærket i Skotland. Verdens ældste ringmærkede Lille Stormsvale er også aflæst under dette projekt; den blev ringmærket som fuldvoksen (2K+) på Foula 8. august 1962 og aflæst på Nólsoy 17. juli 1994, mindst 33 år gammel.

Lomvie. Sidst i 1950'erne og først i 60'erne skete en meget stor nedgang i den færøske lomviebestand, hvilket medførte en diskussion om hvad årsagerne kunne være (Olsen 1982). Andrias Reinert fra Færøernes Fiskerilaboratorium startede derfor en undersøgelse over lomviebestanden, der blandt andet omfattede ringmærkning (Reinert 1971, 1976). Der blev i alt mærket over 6000 Lomvier, de fleste fanget med snarer, dvs. træplader med nylonløgker drivende på havet under fuglefeldene. På den måde fanges især unge, ikke-ynglende fugle (Reinert 1976, Olsen 1980), som for størstedelens vedkommende formodes at være færøske, da kun få udenlandske fugle er genmeldt med denne fangstmetode. I alt 793 Lomvier er blevet genmeldt, heraf 83 fra udlandet, de fleste fanget i fiskegarn eller skudt i Norge, men nogle er kommet fra Storbritanniens østkyst og fra Island.

Fra Færøerne er 710 genmeldt, de fleste skudt. Jagten foregik tidligere især i ynglesæsonen og var den dominerende fangstmetode, og de første 5 år efter ringmærkningen blev ca 2% rapporteret skudt hvert år. Det er en hård beskætning, da den naturlige dødelighed blandt Lomvior kun er ca 10% om året (Hudson 1985). Disse resultater medførte, at Lomvior i 1980 blev fredet fra 1. april til 15. august (Olsen 1982), og denne fredning er siden blevet udvidet til at gælde fra 21. januar til 30. september. De færøske ringmærkningsdata bliver for øjeblikket analyseret i et fælles projekt om Lomviens vandring i Nordatlanten.

Lunder bliver fanget med den traditionelle flejestang, når de flyver langs ynglekolonien. Metoden tager især ikke-ynglende fugle, men aldersfordelingen kan være meget forskellig fra år til år og afhænger tilsyneladende af ungeproduktionen de foregående år og af fødetilgangen i fangstperioden. For nærmere at undersøge hvor stedbundne ungfuglene er, har man fået færøske fuglefængere til at ringmærke lundeunger i de områder, hvor de fanger Lunder. Dette har givet mange genfangster som viser, at ungfuglene for det meste findes i de kolonier, hvor de er opvokset, selv om de af og til besøger fremmede kolonier. Disse oplysninger er værdifulde i planlægningen af en bæredygtig fangst.

Sule. I sulekolonien på Mykineshólmur tages flyvefærdige unger på nogle bestemte hylder til konsum – en metode, der er blevet brugt gennem mere end 200 år (Svabo 1781-82). Her er det blevet aftalt med folk på Mykines, at de ringmærker en

del af de unger, der ikke tages. Der er i alt ringmærket ca 920 Suler, som har givet 31 genfund, heraf 21 fra udlandet.

Stær. De færøske Stær *Sturnus vulgaris* er meget stationære, idet ca 2500 Stær ringmærket på Nólsoy ikke har givet nogen udenlandske fund, mens de 124 færøske genfund alle er gjort inden for 15 km fra mærkningsstedet (Jensen 1992).

Gråspurv. De færøske Gråspurve *Passer domesticus* er ligeledes meget stationære. Af 1282 ringmærkede Gråspurve er ingen genmeldt fra udlandet, og den maksimale afstand fra mærkningsstedet er 20 km. Arten flyver nødtigt over åbent hav, idet kun én ud af 830 gråspurve ringmærket på Nólsoy er genmeldt uden for øen (Jensen & Kampp 1997). Den ældste hidtil var en han, der blev 9 år og 11 måneder (Jensen 1998).

Helgolandsrusen. Den have, hvorfra de fleste gamle oplysninger om Færøernes havefugle stammer, ligger på Nólsoy. Den blev anlagt for over hundrede år siden af den fugleinteresserede kongsbonde Peter Petersen (Andersen 1899) og senere overtaget af sønnen, kongsbonde Niels Petersen á Botni, der foruden at være bonde også arbejdede som konservator og var en anerkendt ornitolog (Petersen 1944, Petersen & Williamson 1949). I denne have byggede Jens-Kjeld Jensen i samarbejde med Naturhistorisk Museum i Tórshavn en Helgolandsruse i 1994 (Jensen 1995b, Jensen & Bloch 1995). Fælden står oppe hele året, og her ringmærkes 300-500 fugle hvert år. Det har f.eks. vist sig, at både Munk *Sylvia atricapilla* og Rødhals *Erithacus rubecula* ankommer i oktober-no-

Helgolandsrusen på Nólsoy.
The Helgoland trap on Nólsoy.

vember og forsøger at overvintrere; Munken har svært ved at klare sig, mens nogle af Rødhalsene overlever (Jensen 1996). En af de genfangede Rødhalse var, ligesom en Løvsanger *Phylloscopus trochilus*, blevet ringmærket i Sverige (Jensen 1995a, 1998). Den største sensation indtil nu har været en *Phylloscopus trochiloides nitidus* 8. juni 1997, det blot tredje fund i Europa (Sharrock 1998). Samme dag blev der ringmærket en på Helgoland (Gantlett 1998). Af udenlandske genmeldinger kan nævnes en Løvsanger fra 7. september 1996, der blev aflæst 14. september samme år i Cissbury Ring, Worthing, Sussex, England (Jensen 1998); det er første gang, at en sanger mærket på Færøerne er genfundet udenlands. Den regelmæssige fangst og ringmærkning i helgolandsrusen på Nólsoy vil uden tvivl fremover give mange andre interessante oplysninger.

Den samlede ringmærkning

Fra 1931 til og med 1998 er der på Færøerne i alt mærket 69257 fugle med ringe fra Zoologisk Museum. Herudover har Kalø leveret 100 monelringe til Suler i 1997 og 1998, og desuden er der som nævnt blevet ringmærket mindst 965 fugle med ringe fra Mortensen og Pedersen samt ca 1000 med britiske ringe under krigen. Således er det totale antal fugle ringmærket på Færøerne over 71 000. Tab. 1 viser en oversigt over de arter, der er blevet mærket i tal over 100 fugle (danske ringe).

Ringmærkningens fremtid

Ingen færøsk institution er i dag ansvarlig for ringmærkningen, som administreres fra Zoologisk Museum i København. Men der bør i det mindste være mulighed for, at genmeldinger kan indberettes til en færøsk adresse, da mange genfundne ringe ellers ikke vil blive rapporteret. Da Færøernes Fiskerilaboratorium gik i gang med lomviemærkningerne, modtog det gennem en årrække fundne ringe og videresendte oplysningerne til Zoologisk Museum. I 1980 begyndte Jens-Kjeld Jensen at tage imod ringe og – sammen med Marita Gulklett – at skrive små artikler om genmeldingerne i avisen Dimmalætting; det er nu blevet til over 200 artikler. Denne konstante omtale gennem 20 år har haft stor betydning for interessen for ringmærkning på Færøerne, og har samtidig medført, at langt de fleste genmeldinger går gennem Jens-Kjeld Jensen. Naturhistorisk Museum i Tórshavn, der har et fast samarbejde med Jens-Kjeld Jensen, modtager også en del genmeldinger og er i dag ved at opbygge en database med alle færøske ringmærkningsdata. Museet vil dermed på længere sigt

Tab.1. Arter mærket i tal over 100 med danske ringe (efter Jensen in press).

Species of which more than 100 individuals have been ringed with Danish rings (after Jensen in press).

Lille Stormsvalde <i>Hydrobates pelagicus</i>	28430
Havterne <i>Sterna paradisaea</i>	9378
Lomvie <i>Uria aalge</i>	6057
Lunde <i>Fratercula arctica</i>	3997
Stor Stormsvalde <i>Oceanodroma leucorhoa</i>	3921
Stær <i>Sturnus vulgaris</i>	2985
Sildemåge <i>Larus fuscus</i>	2932
Mallemuk <i>Fulmarus glacialis</i>	1726
Gråspurv <i>Passer domesticus</i>	1282
Storkjove <i>Stercorarius skua</i>	1086
Strandskade <i>Haematopus ostralegus</i>	894
Alm. Skråpe <i>Puffinus puffinus</i>	732
Sule <i>Sula bassana</i>	728
Ride <i>Rissa tridactyla</i>	700
Alm. Kjøve <i>Stercorarius parasiticus</i>	634
Hættemåge <i>Larus ridibundus</i>	541
Lille Regnspove <i>Numenius phaeopus</i>	246
Gærdesmutte <i>Troglodytes troglodytes</i>	236
Klippedue <i>Columba livia</i>	223
Munk <i>Sylvia atricapilla</i>	214
Svarthag <i>Larus marinus</i>	198
Solsort <i>Turdus merula</i>	196
Ederfugl <i>Somateria mollissima</i>	134
Skærpiiber <i>Anthus petrosus</i>	132
Sølvåge <i>Larus argentatus</i>	118
Vindrossel <i>Turdus iliacus</i>	111
Gransanger <i>Phylloscopus collybita</i>	111
Grågås <i>Anser anser</i>	111
Snespur <i>Plectrophenax nivalis</i>	105
Fuglekonge <i>Regulus regulus</i>	101

blive den institution, der tager ansvaret for genmeldingerne. Man følger med interesse udviklingen af nye, sindrige metoder til at studere fugle, men der vil givetvis i mange år fremover være opgaver, som med fordel kan løses med den nu 100 år gamle, gennemprøvede metode.

Ringmærkningsafdelingen på Zoologisk Museum takkes for hjælp til denne artikel. Eddie Fritze takkes for hjælp med at finde materiale frem, og Dorete Bloch og Andreas Reinert for gennemlæsning af artiklen.

Summary

Bird ringing in the Faeroes

Bird ringing in the Faeroes was initiated when Mikkjal Dánjalsson á Ryggi, an assistant to the Dane Holger Petersen, in 1923-1927 ringed 965 birds on the islands. Most were Lesser Black-backed gulls *Larus fuscus* and Oystercatchers *Haematopus ostralegus*, the recoveries of which gave a first hint of the migration of these species.

During the Second World War the Faeroes were occupied by British troops. Among these was officer and

ornithologist Kenneth Williamson who organised the ringing of about 1000 birds (Ferdinand 1947, Williamson 1948). A few years earlier, the Faeroes had played some role in David Lack's and R. M. Lockley's homing experiments with Manx Shearwaters *Puffinus puffinus*, during which a nesting bird from the Faeroes was brought to Scotland and released in 1937; it returned to its nest within one month (Lockley 1946, Brooke 1990).

Soon after the war, in 1946, Elias (Liggjas) Eliassen in Mikladalur started to ring birds; still being active, he has been ringing for a longer period than any other bird ringer using Danish rings. For many years he was the only local bird ringer, but ringing groups from abroad occasionally visited the islands. The Brathay Explorations Group was here in 1968, 1970 and 1980 and ringed a total of 6113 birds, and during 1983-1998 the Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe (Denmark) has ringed 7074 birds in the Faeroes (Mardal 1998, W. Mardal in litt.). Among the species receiving particular attention are Storm Petrel *Hydrobates pelagicus*, Whimbrel *Numenius phaeopus* and Arctic Skua *Stercorarius parasiticus*, and the group has had the pleasure of controlling the oldest Arctic Skua known, at least 21 years old.

To this day, a total of about 71000 birds have been ringed in the Faeroes (cf. Tab. 1). At the moment, there are 4 A- and 7 B-ringers, placing most of their effort on smaller projects. In the 1970s the Fisheries Laboratory ringed more than 6000 Guillemots *Uria aalge* (Reinert 1971, 1976, Olsen 1982) which has given a good indication of the migration and causes of mortality in different areas. In 1987, Antony R. Martin from Cambridge and Jens-Kjeld Jensen on Nólsoy initiated a ringing project on Storm Petrels in order to estimate the size of the study colony and obtain information on the migration routes (Jensen & Fritze 1991). Hitherto, 28430 Storm Petrels have been ringed, and the colony on Nólsoy is estimated to hold at least 100000 breeding pairs. The work has yielded many controls of Storm Petrels from abroad, among which was the oldest Storm Petrel known, being at least 33 years old. Fowlers of Puffins *Fratercula arctica* and Gannets *Sula bassana* have agreed to ring young of these species each year. The Natural Museum in Tórshavn has a Helgoland trap on Nólsoy which is operative throughout the year; annually, 300-500 birds are ringed here, and a few foreign rings are controlled. A *Phylloscopus trochiloides nitidus* trapped here in 1997 was only the third record in Europe.

Referencer

- Andersen, K. 1899: Meddelelser om Færøernes Fugle med særlig Hensyn til Nolsø. 2den Række. Efter skriftlige Oplysninger fra P.F. Petersen. — Vidensk. Meddr Naturh. Foren. København 61: 239-261.
- Brooke, M. 1990: The Manx Shearwater. — T & A. D. Poyser, London.
- Ferdinand, L. 1947: Studier af fuglelivet på Færøerne. — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 41: 1-37.
- Gantlett, S. 1998: The Western Palearctic year. — Birding World 11: 21-37.
- Hudson, P. J. 1985: Population parameters for the Atlantic Alcidae. Pp 233-261 i: The Atlantic Alcidae. — Academic Press, London.
- Jensen, J.-K. 1992: Bemærkninger om den Færøske Stær *Sturnus vulgaris faeroensis*. — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 86: 269-271.
- Jensen, J.-K. 1995a: Ringmærkning på Færøerne i 1994. — Ringmerkaren 7: 193-197.
- Jensen, J.-K. 1995b: Helgolandsruse på Nólsoy, Færøerne. — Ringmerkaren 7: 196-197.
- Jensen, J.-K. 1996: Ringmærkning på Færøerne i 1995. — Ringmerkaren 8: 172-175.
- Jensen, J.-K. 1998: Ringmærkning på Færøerne i 1997. — Ringmerkaren 10: 124-126.
- Jensen, J.-K. in press: Ringmærkning på Færøerne i 1998. — Ringmerkaren 11.
- Jensen, J.-K. & D. Bloch 1995: Helgolandsrúsa úti í Nólsoy. — Frágreiðing frá Føroya Fuglafóðifélag 9: 15-19.
- Jensen, J.-K. & E. Fritze 1991: Ringmærkning af Lille Stormsval (Havsval) *Hydrobates pelagicus* på Nólsoy, Færøerne. — Ringmerkaren 3:149-150.
- Jensen, J.-K. & K. Kamp 1997: Gråspurven på Færøerne. — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 91: 74-75.
- Johansen, H. 1964: Ringmærkning i Danmark. Pp 203-209 i: Jeg ser på fugle. — Politikens Forlag, København.
- Lockley, R. M. 1942: Shearwaters. — J. M. Dent, London.
- Mardal, W. 1998: Ringmærkning på Færøerne. — Naturnyt, Thisted 1: 193-199.
- Mawby, P. 1968: Brathay Explorations Group. Report from tour in 1968. — Upubliceret rapport.
- Olsen, B. 1980: Ringmerking av lomviga i Føroyum. — Rapport til Færøernes Lagting i forbindelse med et forslag til fredning af lomvigen.
- Olsen, B. 1982: Nogle årsager til nedgangen i den færøske lomviebestand vurderet ud fra mønstret i tilbagegangen og ringmærkningsresultater. — Vilttrapport, Trondheim 21: 24-30.
- Petersen, N. J. 1944: Starin. — Varðin 23: 138-147.
- Petersen, N. J. & K. Williamson 1949: Polymorphism and breeding of the Rock Dove in the Faeroe Islands. — Ibis 91: 17-23.
- Preuss, N. O. 1996: To halvtreds års jubilæer. — MTR (Interne meddelelser til Zoologisk Museums ringmærkere) 98: 16-17.
- Reinert, A. 1971: Sjöfuglurin-Lomvigakanningar. — Sjómaðurin 2: 19-27.
- Reinert, A. 1976: Lomvigin. — Seks artikler om lomvier i avisen Dimmalætting, Tórshavn. No. 97: 4, 98: 5, 100: 3, 102: 5, 107: 3, 114: 4-5.
- Rygg, M. D. á. 1931: Studier af Fuglenes Træk fra Færøerne. — Danske Fugle 3: 131-135.
- Sharrock, J. T. R. 1998 (red.): European News. — Brit. Birds 91: 38-57.
- Svabo, J. C. 1781-82: Indberetninger fra en rejse i Færøe 1781 og 1782. — Manuskript publiceret første gang 1959 af Selskabet for Udgivelse af Færøske Kildeskrifter og Studier, genoptrykt som Færøensia 11 (1976), København.
- Williamson, K. 1948: The Atlantic Islands. — Routledge & Kegan Paul, London.
- Witherby, H. F. 1937: Recoveries of marked birds. — Brit. Birds 30: 307-317.
- Jens-Kjeld Jensen
FO-270 Nólsoy, Færøerne
- Bergur Olsen
Fiskerilaboratoriet, FO-100 Tórshavn, Færøerne